

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” - CONSTANȚA  
ȘCOALA DOCTORALĂ  
DOMENIUL TEOLOGIE

# REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

*PACEA ÎN ORIZONTUL BIBLIC  
NOUTESTAMENTAR – STRUCTURĂ  
BIVALETĂ A RELAȚIEI DINTRE OM ȘI  
DUMNEZEU ȘI A RELAȚIEI DINTRE  
OAMENI*

COORDONATOR:

Pr. prof. univ. dr. IPS Teodosie PETRESCU

DOCTORAND:

Constantin MÎNDRILĂ

CONSTANȚA  
2018

## CUPRINS

|                                                                                                                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| INTRODUCERE .....                                                                                                                                                                   | 7  |
| 1. Argument și obiectivele cercetării .....                                                                                                                                         | 7  |
| 2. Relevanța temei în contextual cercetării actuale.....                                                                                                                            | 10 |
| 3. Metodologia utilizată .....                                                                                                                                                      | 12 |
| CAPITOLUL I - PACEA ȘI DREPTATEA ÎN DIMENSIUNEA TEOLOGICĂ A<br>SFINTEI SCRIPTURI. EXERCITII HERMENEUTICE .....                                                                      | 14 |
| 1.1. Vocabularul conceptual al <i>păcii</i> : <i>εἰρήνη</i> , <i>ειρηνεύω</i> , <i>ειρηνικός</i> , <i>ειρηνοποιός</i> ,<br><i>ειρηνοποιέω</i> .....                                 | 14 |
| 1.1.1. <i>Εἰρήνη</i> în gândirea filosofică antică greacă.....                                                                                                                      | 14 |
| 1.1.2. <b>שלום</b> - semnificația teologică în Vechiul Testament.....                                                                                                               | 15 |
| 1.1.3. <i>Εἰρήνη</i> – pacea în resemnificarea hristologică .....                                                                                                                   | 19 |
| 1.1.4. Semnificația lui <i>ειρηνικός</i> în <i>Epistola către Evrei</i> .....                                                                                                       | 23 |
| 1.1.5. <i>Ειρηνοποιέω</i> în Coloseni 1,20: „printr-Însul toate cu Sine să le împace,” .....                                                                                        | 24 |
| 1.2. Dreptatea ( <i>δικαιοσύνη</i> ) ca fundament al păcii în Sfânta Scriptură. Dominante<br>normative pentru o receptare congruentă.....                                           | 24 |
| 1.2.1. Dimensiunea conceptuală a dreptății în Vechiul Testament: <i>δικαιοσύνη</i> ,<br><i>δίκαιος</i> , <i>δικαιόω</i> , <i>δικαίωμα</i> , <i>δικαίως</i> , <i>δικαίωσις</i> ..... | 24 |
| 1.2.1.1. Dreptatea și drept ( <i>δικαιοσύνη</i> , <i>δίκαιος</i> ) în orizontul gândirii antice<br>greco-romane .....                                                               | 29 |
| 1.2.1.2. <b>צדק</b> , <b>צדקה</b> , <b>צדק</b> , <b>צדק</b> în Vechiul Testament. Dreptatea dincolo de<br>conformitatea cu un anumit set de standarde legale absolute.....          | 32 |
| 1.2.1.3. Dreptatea individuală / dreptatea națională – mod al raportului dintre<br>om și Yahwe .....                                                                                | 33 |
| 1.2.1.4. Dreptatea ca relație de legământ cu Yahwe ce depășește limita<br>standardului etic.....                                                                                    | 35 |
| 1.2.1.5. <i>Δικαίως</i> în cărțile apocrife.....                                                                                                                                    | 38 |
| 1.2.1.6. Dreptatea în iudaismul rabinic – conformarea față de Lege.....                                                                                                             | 39 |
| 1.2.1.7. Dreptatea în gândirea qumranită.....                                                                                                                                       | 40 |
| 1.2.2. Dreptatea în Noul Testament și joncțiunea ei cu pacea .....                                                                                                                  | 41 |
| 1.2.2.1. Variațiunile dreptății în Evangheliile sinoptice .....                                                                                                                     | 41 |
| 1.2.2.2. Semnificația dreptății în scrierile ioaneice .....                                                                                                                         | 44 |
| 1.2.2.3. Coordonatele dreptății în teologia paulină.....                                                                                                                            | 45 |
| 1.2.2.4. Dreptatea în <i>Epistola către Evrei</i> .....                                                                                                                             | 51 |
| 1.2.2.5. Dreptatea în <i>Epistola lui Iacov</i> .....                                                                                                                               | 56 |

|                                                                                                                                                                                      |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.2.2.6. Dreptatea în 1 și 2 Petru .....                                                                                                                                             | 58         |
| 1.2.2.7. Dreptate și justificare – fundamentări teologice-critice .....                                                                                                              | 59         |
| 1.3. Experiența păcii în Psalmi .....                                                                                                                                                | 63         |
| 1.3.1. Variațiuni semnificative ale păcii în teologia Psalmilor: pacea, ca opusă războiului, pacea cu Dumnezeu prin Fiul Său, pacea minții .....                                     | 63         |
| 1.3.2. Istoricitatea păcii în experiența de viață a poporului evreu.....                                                                                                             | 68         |
| 1.3.3. Complementaritatea păcii psalmice cu dreptatea .....                                                                                                                          | 76         |
| 1.4. Pacea creștină: temeiuri teologice.....                                                                                                                                         | 90         |
| 1.4.1. Temeiuri antropologice .....                                                                                                                                                  | 92         |
| 1.4.2. Temeiuri hristologice .....                                                                                                                                                   | 93         |
| <b>CAPITOLUL II - RECONSTRUCȚIA PĂCII CU DUMNEZEU PRIN IISUS</b>                                                                                                                     |            |
| <b>HRISTOS: RECONCILIERE ȘI MÂNTUIRE.....</b>                                                                                                                                        | <b>100</b> |
| 2.1. Centralitatea și semnificația reconcilierii în Mesia Vechiului Testament .....                                                                                                  | 100        |
| 2.1.1. Reconcilierea – precizări conceptuale biblice .....                                                                                                                           | 100        |
| 2.1.1.1. <i>Καταλλασσω</i> .....                                                                                                                                                     | 100        |
| 2.1.1.2. Reconcilierea în teologia paulină .....                                                                                                                                     | 101        |
| 2.1.2. עֶבֶד יְהוָה (Ebed-Yahve) – Mesia ca răscumpărător religios al umanității .....                                                                                               | 108        |
| 2.1.2.1. Dimensiunea mesajului Robului Domnului: mântuirea tuturor oamenilor și împăcarea lor cu Dumnezeu .....                                                                      | 109        |
| 2.1.2.2. Întreita slujire a lui Ebed-Yahwe: profet, preot, rege .....                                                                                                                | 116        |
| 2.1.3. Articularea mântuirii în teologia isaiană - „pacea mesianică” ca restructurare a omului și a creației .....                                                                   | 118        |
| 2.1.3.1. Profețiile mesianice – vector precedent al împăcării prin Mesia.....                                                                                                        | 118        |
| 2.1.3.2. Resemnificarea creaturii în Mesia Hristos.....                                                                                                                              | 126        |
| 2.2.3.3. Pacea mesianică – realitate anticipată prin profeție și articulată eshatologic .....                                                                                        | 136        |
| 2.2. Pacea ca reconciliere în <i>Epistola către Romani</i> . Argumentări teologice pauline despre cele două planuri: vertical (îndreptățire) – orizontal-relațional (dragoste) ..... | 148        |
| 2.2.1. Contextul social-politic al elaborării Epistolei către Romani. Relevanța argumentării pauline.....                                                                            | 150        |
| 2.2.2. Romani 5-8. Cadrul tematic hristologic al păcii .....                                                                                                                         | 155        |
| 2.2.2.1. Recapitularea în Hristos: argumentațiile teologice pauline.....                                                                                                             | 155        |
| 2.2.2.2. Redefinirea sensului vieții creștinului în Hristos.....                                                                                                                     | 158        |
| 2.2.2.3. Hristos, Adam cel Nou: Mesia cel promis și Mântuitorul omului. Referințe exegetice la <i>Romani</i> 5, 12-21.....                                                           | 167        |

|                                                                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.2.2.4. Structura reconcilierii în <i>Romani</i> 5: „fiind îndreptați din credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos” .....                       | 172 |
| 2.2.2.5. Îndreptățire, reconciliere și etică socială .....                                                                                                                | 180 |
| 2.2.2.6. Incorporarea în Hristos ca formă a împăcării .....                                                                                                               | 191 |
| 2.3. Considerații exegetice la <i>Efesenii</i> 2, 11-22: „El este pacea noastră, El care a făcut din cele două - una, surpând peretele din mijloc al despărțiturii” ..... | 200 |
| 2.4. Împăcarea în Hristos și pacea lumii ca realizare a Împărăției lui Dumnezeu .....                                                                                     | 208 |
| CAPITOLUL III – PACE ȘI IUBIRE – FACTORI AI UNITĂȚII ȘI COMUNIUNII .....                                                                                                  | 212 |
| 3.1. Pacea în dimensiunea relațională .....                                                                                                                               | 212 |
| 3.1.1. Pacea cu Dumnezeu – fundament al păcii cu noi înșine și cu ceilalți .....                                                                                          | 212 |
| 3.1.2. Pacea cu sine – dimensiunea reflexivă a păcii în plan spiritual .....                                                                                              | 215 |
| 3.1.3. Pacea cu semenii – exprimare și conformitate a unității .....                                                                                                      | 217 |
| 3.1.4. Condiția creaturii în armonie și ordine ca stare de pace .....                                                                                                     | 220 |
| 3.2. Conjunția iubirii cu pacea – condiție și consecință simultană .....                                                                                                  | 225 |
| 3.2.1. Semnificația dinamică a iubirii creștine .....                                                                                                                     | 225 |
| 3.2.2. Iubirea - fundament al comuniunii și unității .....                                                                                                                | 228 |
| 3.2.3. Vocația comunitară a iubirii creștine: vector activ al valorizării umanului .....                                                                                  | 234 |
| 3.2.4. Dimensiunea transfiguratoare a iubirii: corespondența conlocuirii în iubire (1 Ioan 4,16) .....                                                                    | 243 |
| 3.3. Pacea și unitatea umană .....                                                                                                                                        | 244 |
| CAPITOLUL IV – PACEA ȘI PROVOCĂRILE CONTEMPORANEITĂȚII .....                                                                                                              | 250 |
| 4.1. Întâlnirea religiilor în societatea globală pluralistă. Reconfigurări sociale ....                                                                                   | 251 |
| 4.1.1. Globalizarea - o continuă punere în actualitate a identităților religios-culturale .....                                                                           | 251 |
| 4.1.2. Concursul libertății religioase în multietnicitate și plurireligiozitate .....                                                                                     | 255 |
| 4.1.3. Dialogul – răspunsul la expresiile radicaliste .....                                                                                                               | 257 |
| 4.2. Fenomenologia religioasă a păcii în religiile tradiționale .....                                                                                                     | 259 |
| 4.2.1. Coordonate ale păcii în hinduism și budism .....                                                                                                                   | 259 |
| 4.2.2. Pacea în confucianism și taoism .....                                                                                                                              | 269 |
| 4.3. Toleranță / intoleranță în islam .....                                                                                                                               | 278 |
| 4.4. Dialogul articulat în promovarea păcii: relevanța creștinismului în societatea pluralistă religioasă .....                                                           | 287 |
| CONCLUZII .....                                                                                                                                                           | 298 |
| BIBLIOGRAFIA .....                                                                                                                                                        | 304 |
| I. Izvoare .....                                                                                                                                                          | 304 |

|                                      |     |
|--------------------------------------|-----|
| A. Ediții ale Sfintei Scripturi..... | 304 |
| B. Literatură patristică.....        | 304 |
| II. Dicționare, enciclopedii .....   | 306 |
| III. Comentarii biblice.....         | 307 |
| IV. Literatură de specialitate.....  | 308 |

Prezenta teză de doctorat își propune să evidențieze pacea în dimensiunea ei biblică noutestamentară și aplicabilitatea ei în planul social în societatea contemporană. Evenimentele conflictuale regretabile, care se întâmplă astăzi în diverse zone ale lumii, ridică în societatea de astăzi o problemă, și anume a tensiunii dintre religii, dintre culturi sau mentalități religioase, atunci când are loc o polemică ideologică de măsurare a valorilor: În ce mod trebuie gândit raportul dintre religii, fiecare cu pretenția deținerii adevărului absolut? Care este ecuația socială capabilă să conducă la evitarea fanatismului religios în contactul cu alte identități religioase, și la afirmarea toleranței religioase? Cum se poate exercita libertatea religioasă fără a atenta la valorile alogene ale celuilalt, care aparține unei alte arii cultural-religioase?

Toate aceste întrebări solicită tot atâtea răspunsuri pe care creștinismul trebuie să le articuleze pertinent pe scena pluralismului religios. Este un fapt incontestabil că spațiul european se prezintă astăzi ca un mediu de interacțiune a ideologiilor politice, filosofice și religioase. Această interacțiune poate fi înregistrată atât la nivel instituțional, cât și individual, anticipând o nouă realitate socială, dar și o provocare cotidiană. Dacă în urmă cu 200 de ani, Europa avea un profil creștin general valabil, din punct de vedere religios, astăzi se poate observa un orizont religios în care se regăsesc o sumă de identități religioase, fiecare cu moștenirea sa culturală.

Practic, Europa trăiește astăzi experiența, de altfel foarte interesantă, a implementării în câmpul ei socio-religios a unor tradiții religioase străine, importate de fenomenul migrației, angajat în planul general al globalizării. Globalizarea a adus în proximitate diferite culturi și identități religioase, dincolo de limitele lor geografice<sup>1</sup>.

Fenomenologic, contactul cu alteritatea poate conduce la conturarea a cel puțin patru atitudini:

1. indiferența,

---

<sup>1</sup> Globalizarea impune noi vectori în dinamica societății de astăzi, proces care oferă un cadru de vizibilitate mult mai transparent al pluralismului religios și, implicit, al profilului cultural al fiecărei religii în parte. Această realitate antrenează un anumit tip de evidență a diversității, dar și a identității în planul cultural-religios al lumii. Pentru o critică religioasă a globalizării, vezi Natalia VLAS, *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.

2. fundamentalismul, înțeles ca fanatism sau intoleranță față de diversitatea culturală,

3. deschiderea către „celălalt” fără restructurarea propriei identități și, în fine,

4. aculturația.

Religia constituie un factor care poate induce și fundamenta, în dinamica interculturală, fie o închidere în propriile valori, fie o acceptare a diferențelor în același spațiu cultural. În aceste situații, se impune urgența unui program care să identifice și să analizeze perspectiva marilor religii privind demarcația dintre credința autentică, fundamentalism, intoleranță și acceptarea alterității. Un alt element important trebuie să se impună în atenția sociologilor, dar și a teologilor în egală măsură: identificarea modului în care fundamentalismul religios se concretizează sau se transformă prin contactul cu doctrina politică.

Considerăm că cea mai bună metodă de afirmare a identității religioase în contact cu alteritatea este dialogul interreligios.<sup>2</sup> Din aceste considerente, în următoarea secțiune vom avea în vedere criteriile după care dialogul interreligios se poate desfășura eficient, promovând o bună-conviețuire socială și evitând fundamentalismul, alimentat, desigur, și de unele ideologii politice.<sup>3</sup>

Europa încurajează prin principiul „unității în diversitate”, păstrarea identității naționale, a tradițiilor locale și a valorilor formate de-a lungul secolelor și nu urmărește o nivelare artificială și sterilă, o distrugere a specificului cultural din acest continent. Pe de altă parte, diversitatea culturală poate deveni astăzi sursă de tensiune și de dezbinare care deteriorează coeziunea socială. Prin urmare, trebuie dezvoltată o nouă cultură a conviețuirii prin dialog.

Societatea de astăzi trebuie să fie structurată prin dialog și cooperare. În dialog trebuie să ne păstrăm identitatea noastră proprie. Nu se poate dialoga într-un mod absent, cu o identitate imprecisă sau cu una fluctuantă. A păstra identitatea nu înseamnă a trăi în rigiditate în ceea ce privește relațiile cu alte religii, cu alte nații. Un dialog, în

---

<sup>2</sup> Angajamentul contemporan în dialogul interreligios și relațiile interconfesionale cere să fie susținut de o atentă reflexie a conceptualizării contextului în care se poate desfășura în mod autentic. Or, acest context este unul al pluralismului religios afirmat pe o platformă socială în care postmodernitatea încearcă să scoată din ecuație identitatea religioasă. Vezi: Douglas Pratt, „Pluralism, Postmodernism and Interreligious Dialogue”, în *Sophia*, Vol. 46, No. 3, 2007, pp. 245-261.

<sup>3</sup> Pentru un tabel al normelor directoare pe care trebuie să le întrețină dialogul interreligios, vezi: Leonard Swidler, Khalid Duran, Reuven Firestone, *Dialog. Evrei, Creștini și Musulmani în dialog*, traducere din limba engleză de Emilian-Iustinian Roman, Geanina-Elena Roman, Gabriel-Viorel Gărdan, Paula Bud, Presa Universitară Clujeană, 2013, pp. 43-48.

primul rând, pune oamenii pe picior de egalitate. Finalitatea prolifică a dialogului interreligios vizează, în fond, dezvoltarea unei culturi a conviețuirii care să permită a se evita transformare diversității în adversitate și confundarea identității cu izolarea.

Dialogul interreligios permite o integrare socială fără dizolvarea identității religioase și culturale.<sup>4</sup> Cu toate acestea, educația și formarea permanentă în vederea unei conviețuirii pașnice au nevoie de o maturizare spirituală în care libertatea individuală sau colectivă este și libertate unită cu responsabilitatea și solidaritatea socială, tot așa cum afirmarea propriilor valori spirituale și culturale nu se face împotriva persoanelor sau comunităților diferite, ci împreună cu ceilalți. Țările în care diferite religii conviețuiesc de veacuri pe același teritoriu au o profundă și bogată experiență în acest domeniu, deoarece au învățat mai bine cum să evite sau să depășească conflictele religioase și etnice.

În egală măsură, dialogul interreligios poate constitui o platformă de analiză a provocărilor societății de astăzi, mai ales în ceea ce privește relativizarea morală, criza familiei, criza ecologică, criza identității omului ca persoană etc. Un autentic dialog interreligios vizează conviețuirea pașnică, nu conflictele violente, respectul reciproc, nu disprețul reciproc, cultivarea identității etnice și religioase proprii, împreună cu cei diferiți de noi, nu împotriva lor. Această atitudine sănătoasă în relațiile interetnice și interreligioase nu este o simplă opțiune, ci ea devine un imperativ sau o atitudine vitală al societății pluri-religioase.

Dar din plan teoretic, acest raport între religii prin dialog trebuie tradus în plan practic, faptic. Or, acest lucru poate fi excelent implementat prin valorificarea *pacei* și exprimarea *iubirii* a unora față de ceilalți. Pacea și iubirea sunt două concepte care se transpun în plan existențial ca doi vectori dinamici. Pacea și iubirea sunt completamente corespondenți. Unul fără celălalt nu funcționează în potențialitatea autentică.

Dacă definim *pacea* ca o stare de armonie, de non-violență, de conservare și desfășurare în exercițiul libertății a propriei noastre identități personale fără a atenta la valoarea și libertatea celui alt, al semenului nostru, această definiție este incompletă riscă să devină o afirmare a egoismului, a unei stări de singularitate socială, care într-un final nu va duce decât la izolare și incapacitate de relaționare. Nu trebuie uitat faptul că omul este o ființă integral socială, o ființă deschisă spre orizontul comuniunii.

---

<sup>4</sup> Paul Hedges, *Controversies in Interreligious Dialogue and the Theology of Religions*, SCM Press, London, 2010, pp. 58-108 .

Teologia creștină recalibrează iubirea de la dimensiunea reflexivă - de la sine pentru sine - la dimensiunea relației: de la sine pentru altul. Dumnezeu *iubește* lumea, iubește pe om, iar omul îi răspunde lui Dumnezeu în iubire. În orizontul acestei iubiri intră și iubirea pentru semenii, ca un factor integrator: „Iubiților, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire”. (I Ioan 4,7-8).

Iubirea este acel element constitutiv ființei umane care definește pe om ca persoană, ca subiect al dinamicii relaționale. Numai omul se afirmă ca o persoană, ca un subiect conștient de sine însuși și conștient și responsabil față de ceilalți în libertate. O comunitate definește un grup de oameni care se identifică în aceleași valori și dinamici sociale. Or, societatea de astăzi este una globală în care diversitatea culturilor religioase într-un areal geografic statal devine un mod de a fi al respectivei societăți.

*Iubirea* este în mod esențial unificatoare, în sensul unificării în aceeași identitate umană, deschisă orizontului social. Elementul coeziunii, care respectă și promovează ireductibilitatea fiecărei ființe umane, ca persoană, este iubirea, care astfel devine un factor fundamental al interrelaționării, al adeziunii, al unității. Aspectul comunitar al iubirii nu trebuie limitat la un plan al gândirii abstracte, ci cere în mod necesar manifestări concrete, până la o unire efectivă. În dimensiunea integratoare și comunitară a iubirii se relevă semnificația cuvântului „împreună”: joncțiunea a două subiecte care participă la un act, la un mod de viață într-o unitate organică.

Din totdeauna, omul și-a dorit pacea - fie că a cerut-o, aspirând prin toată ființa lui la bucuria de-a o avea, fie că a primit-o, neștiind însă bine natura neprețuită a darului cu care a fost copleșit. Pentru că pacea are atât de multe fațete prin care poate fi privită și există atâtea moduri potrivit cărora omul speră să o obțină, încât de-atâtea ori, ceea ce omul imploră numind pace este cu totul altceva decât ceea ce Dumnezeu îi va dăruia. Și deoarece Psaltirea întreagă cuprinde nu doar prefigurările Noului Testament, ci ea însăși se regăsește în întregime în bogăția valorilor acestuia, am ales Psaltirea pentru analiza și exemplificarea subiectului. E mai bine să spunem de la început și să demonstrăm prin tot ceea ce urmează: doar recunoașterea universală a lui Hristos drept Dumnezeu, prin revenirea Sa pe pământ, va stabili o pace definitivă și totală. Numai Biserica este sursa păcii între oameni, pentru că ea este trupul lui Hristos și izvorul Duhului Sfânt. Și doar dreptatea poate fi fundamentul unei adevărate păci sociale pentru

că ea este aceea care elimină inechitatea, dacă nu poate elimina păcatul, sursa tuturor neînțelegerilor.

Creștinismul susține efortul “făcătorilor de pace” (Mt. 5, 9) prin ascultarea față de Dumnezeu, singurul care face “să răsară pacea” (Ps. 71, 7). Și Dumnezeu a vorbit prin gura psalmistului, astfel că putem admira darul păcii Sale: “Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu; că va grăi pace peste poporul Său, și peste cuvioșii Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dânsul. Dar aproape este de cei ce se tem de Dânsul mântuirea Lui ... Mila și adevărul s-au întâmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat. Adevărul din pământ a răsărit și dreptatea din cer a privit. Că Domnul va da bunătate și pământul nostru își va da rodul său; dreptatea înaintea Lui va merge și va pune pe cale pașii Săi” (Ps. 84, 8-14).

Trist a fost momentul alterării păcii ca prelungire a prezenței lui Dumnezeu în lume prin pătrunderea păcatului, dar așteptarea nelămurită a lui Mesia, a devenit deja o nădejde, prin profeți și patriarhi, prin înțelepții Sfintei Scripturi. Speranța lor s-a transformat în realitate definită în Iisus Hristos, deoarece păcatul a fost ispășit de El și prin El. Dar atâta vreme cât păcatul n-a murit în fiecare om, atâta vreme cât Domnul nu s-a arătat în cea de pe urmă zi, pacea deplină rămâne doar un deziderat, o binefacere viitoare. Cuvintele profeților o spun permanent: “Și fructul dreptății se seamănă întru pace de cei ce lucrează pacea” (Iac. 3, 18). “Pacea va fi lucrul dreptății, roada dreptății va fi liniștea și nădejdea în veci de veci” (Is. 32, 17).

Acesta este mesajul proclamat de Noul Testament, prin Sfinții Apostoli Luca, Ioan sau Pavel. Iisus, împăratul, rostește ruga păcii pe pământ transformând-o în vestire a mântuirii. Ca un bun evreu spune Iisus: “Mergi în pace!”, dar prin aceasta El vindecă (Lc. 8, 48), iartă greșelile (Lc. 7, 50), arătându-și astfel victoria asupra maladiei și a păcatului. Ca și Iisus, discipolii oferă mântuirea prin El (Lc. 10, 5-9) către întregul oraș, împărțind salutarile de pace. Și totuși, pare că mântuirea a venit să răstoarne pacea acestei lumi: “Vi se pare că am venit să dau pace pe pământ? Vă spun că nu, ci dezbinare” (Lc. 12, 51). Și nu războiul a fost venit să-l răpună, ci mai curând pacea, pacea acelei zile de Paști ce-a urmat victoriei învierii: “El a stat în mijlocul lor și a zis: Pace vouă” (Lc. 24, 36). Iar apostolii au plecat să vestească întregii lumi acea “pax israelitica” (FA. 7, 26; 9, 31; 15, 33), cea care este din punct de vedere religios o transfigurare pentru “pax romana”: “Iar după ce l-au chemat pe Pavel, Terțul a început să-l învinuiască zicând: Prin tine dobândim multă pace și îndreptările făcute acestui neam, prin purtarea ta de grijă” (FA. 24, 2). Iar Dumnezeu a anunțat pacea prin

mijlocirea lui Iisus Hristos: “Și El a trimis fiilor lui Israel cuvântul, binevestind pacea prin Iisus Hristos; Acesta este Domn peste Toate” (FA. 10, 36).

Și Sfântul Apostol Pavel asociază dreptatea cu pacea, precum face și psalmistul. Doar astfel pacea capătă stabilitate și substanță. Iisus Hristos, care reprezintă “pacea noastră”, este în realitate și făcătorul nostru de pace: “Și printr-însul toate cu Sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele crucii Sale” (Col. 1, 20). Noi nu știam, dar în noi sălășluiește: “pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre” (Col. 3, 15). Prin Iisus Hristos, fiecare credincios este în pace cu Dumnezeu - s-a impus deci nevoia venirii Sale pentru ca aducându-ne pacea, să se refacă legătura între om și Dumnezeu, acel Dumnezeu al dragostei și al păcii: “ trăiți în pace și Dumnezeul dragostei și al păcii va fi cu voi” (2 Co. 13, 11). Viața veșnică se anticipează aici, depășind înțelegerea (Flp. 4, 7), strălucind în relațiile dintre oameni (1 Co. 7, 15; Rm. 12, 18; 2 Tim. 2, 22) până în ziua când Dumnezeul păcii, care L-a înălțat pe Hristos (Evr. 13, 20), distrugându-l pe diavol (Rm. 16, 20), va reaseza totul conform ordinii originare.

Dar încă și mai explicită devine această revelație prin cuvintele Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Pentru că el, ca și Sfântul Apostol Pavel, consideră pacea ca fruct al jertfei Mântuitorului Hristos (In. 16, 33), deși ea nu are nimic comun cu accepția noastră de a privi pacea lumii.

Vechiul Testament vedea supremul beneficiu al păcii în prezența lui Dumnezeu printre oamenii poporului Său (Lv. 26, 12; Iz. 37, 26), iar Sfântul Ioan arată sursa și realitatea păcii în prezența lui Iisus. Când tristețea se pogoară asupra discipolilor pentru că-și vor pierde pe învățătorul lor, Iisus îi îmbărbătează: “Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu” (In. 14, 27). De-acum înainte, această pace nu mai este asociată prezenței Sale pe pământ, ci victoriei Sale asupra lumii, asupra morții, și astfel Iisus poate dăruia, împreună cu pacea Lui, pe Duhul Sfânt și puterea de a triumfa asupra păcatului (In. 20, 19-23).

De-acum înainte, creștinii caută să realizeze pacea: “Feriți făcătorii de pace” (Mt. 5, 9) și astfel trebuie să-și ducă traiul pentru a deveni fiii lui Dumnezeu în Fiul unic, Hristos, iar aspirația păcii pe pământ o regăsim încă din Vechiul Testament, prin proorocia lui David (Ps. 84, 8-14).

#### 1. Frecvența termenului

În decursul istoriei sale, poporul Israil a dus multe războaie pentru apărarea independenței și a credinței sale. Începând cu cartea Exodului din robia egipteană și terminând cu cartea ultimului profet al Vechiului Testament, peste tot se vorbește, într-un fel sau altul despre aceste războaie. Gustând din paharul amar al nenorocirii, el avea să aprecieze la justa ei valoare pacea, în care vedea un dar și o binecuvântare a lui Dumnezeu.

a) În Vechiul Testament, cuvântul «shalom», prin care este redat conceptul de pace este foarte des întrebuințat. Primul său sens este acela de salut și de urare. Iudeii se întâmpinau sau se despărțeau cu salutul păcii: «Pace ție!», «Pace casei tale!», «Mergi în pace!». Se spune că deși David arătase multe semne de supunere față de regele Saul, acesta voia, totuși, să-l omoare. Această faptă necugetată nu este aprobată de către Ionatan, fiul regelui și prietenul lui David; făcându-i cunoscute planurile tatălui său, acesta îi spune lui David: «Mergi în pace. Acum am jurat amândoi ca Domnul să fie pe veci între mine și tine, între sămânța mea și sămânța ta» (I Regi 20, 42; 29, 7). Ajungând împreună cu oamenii săi în pustiul Paran și ducând lipsă de hrană, David trimite o solie către un anume Nabal, pentru a-și procura cele necesare. Oamenii săi aveau indicații să-l întrebe pe Nabal de sănătate și să-i vorbească așa: «Să trăiești în pace și pacea să fie cu casa ta și cu tot ce este al tău» (I Regi 25, 6). După moartea lui Saul, David a fost împărat. Pe când se întorcea din pribegie, a fost întâmpinat cu salutul păcii. «Dintre Gadiți, niște viteji au plecat să se ducă la David în cetățuia din pustiul... Și din fiii lui Beniamin și ai lui Iuda au fost unii care s-au dus la David în cetățuia. David le-a ieșit înainte și le-a vorbit astfel: «Dacă veniți la mine cu gânduri bune ca să mă ajutați, inima mea se va uni cu voi; dar dacă veniți să mă înșelați, în folosul vrăjmașilor mei, când nu fac nici o silnicie, Dumnezeuul părinților noștri să vadă și să judece». Amasai, unul din căpitani de seamă, a fost apucat de Duhul și a zis: «Suntem cu tine, Davide, cu tine, fiul lui Iesei. Pace, pace ție își celor ce te ajută, căci Dumnezeuul tău te-a ajutat» (I Cron., 12, 8—16—18). Cu urarea de «mergeți în pace» au fost sloboziți cei cinci bărbați din seminția lui Dan, oare mergeau spre cetatea Lais (Jud., 18, 6). Cu «pace ție» a fost întâmpinat levitul călător prin cetatea Ghibea (Jud., 19, 20).

b) Al doilea sens al cuvântului pace este acela de liniște, de mulțumire sufletească și de fericire. Este sensul pe care-l au cuvintele Psalmistului, referitoare la cetatea Ierusalimului: «Urați pace Ierusalimului și ziceți: cei ce te iubesc pe tine să se bucure de liniște. Pacea să domnească între zidurile tale și propășirea în casele tale» (Ps., 121, 7—9). Această pace avea să se instaleze abia pe vremea lui Solomon.

Solomon, «omul păcii», care avea să spună că «mai bună este o bucată de pune uscată, în pace, decât o casă plină cu carne de jertfe, în război» (Pilde 17, 1), scria un psalm, înainte de a urma pe tatăl său la tron în care își exprima crezul său de om al dreptății și al păcii : «Dumnezeule, zice el, dă judecățile tale împăratului și dă dreptatea Ta fiului împăratului și el va judeca poporul Tău cu dreptate și pe cei obidiți ai Tăi cu neprihănire. Munții vor aduce pace poporului și dealurile de asemenea, ca urmare a dreptății Tale. Va fi ca o ploaie care cade pe un pământ coșit, ca o ploaie repede care udă câmpia. În zilele lui va înflori cel neprihănit și va fi belșug de pace cât va sta luna pe cer» (Ps. 71, 1—3, 6—7).

Acesta este sensul pe care-l dă și profetul Isaia cuvântului pace atunci când zice: «Doamne, revarsă pacea peste noi, că toate bunurile noastre pentru noi le-ai făcut» (Isaia 26, 12). Sau : «Cât de frumoase sunt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea, ale solului de veste bună» (Isaia 52, 7).

## 2. Premisele păcii

a. Dreptatea. Pacea întemeiată pe silnicie nu este trainică, ci iluzorie, o pace care oricând se poate destrăma. Acest aspect l-au avut în vedere și aghiografii. Ei biciuie nedreptățile din vremea lor și le prezintă ca surse continue de neliniște. Vorbind în numele lui Iahve, Psalmistul întreabă: «Până când veți judeca strâmb și veți căuta la fața celor răi? Faceți dreptate celui slab și orfanului, dați dreptate nenorocitului și săracului, scăpați pe cel nevoiaș și lipsit, izbăviți-l din mina celor răi» (Ps., 81, 2—4). Unii ca aceștia, spune profetul Isaia, «nu cunosc calea, păcii și în căile lor nu este dreptate; apucând pe căi greșite, ei nu cunosc pacea» (59, 8).

b. Blândețe. Deseori, Psalmistul avertizează pe contemporanii săi că mânia este izvor de nenorociri, pe când răbdarea și îngăduința sunt izvor de bunătați. El spune : «Lasă mânia, părăsește iuțimea, nu te supăra, pentru că supărarea aduce numai rău... Dacă peste puțină vreme te vei uita și vei vedea că cel rău nu mai este, ci numai locul unde era, cei blânzi vor moșteni pământul și vor avea belșug de pace» (Ps., 36, 8, 10—11). Același sfat îl dă și Solomon urmașului său, făcând dependentă pacea cu vecinii săi și implicit, lungimea vieții sale, de bunătate și credincioșie. «Fiule, zice el, nu uita învățăturile mele (și păstrează în inima ta sfaturile mele. Căci ele îți vor lungi zilele și anii vieții tale și-ți vor aduce multă pace. Să nu te părăsească bunătatea și credincioșia; leagă-ți-le la gât, scrie-le pe tăblița inimii tale» (Pilde 3, 1—3).

c. Ascultarea de cuvântul lui Dumnezeu. Mai mult decât orice, aghiografii Vechiului Testament fac dependentă liniștea, pacea și promovarea vieții de ascultarea

cuvântului lui Dumnezeu. Aceasta, pentru că însuși cuvântul lui Dumnezeu promovează liniștea, pacea și viața. «Multă pace au cei ce iubesc Legea», spune Psalmistul, «și nu li se întâmplă nici o nenorocire» (Ps., 118, 165).

Dumnezeu este prezentat ca unul care urăște războiul, ca unul care «a pus capăt războaielor la marginea pământului. A sfărâmat arcul și a rupt sulița, a ars cu foc carele de război» (Ps., 45, 9). «Cortul lui este în Salem și locuința lui în Sion. Acolo a sfărâmat el săgețile, scutul, sabia și armele de război» (Ps., 75, 2—3).

Pacea este prezentată ca un dar al lui Dumnezeu, ca o răsplată pentru împlinirea voii Sale. Așa o prezintă Moise când zice «Dacă veți umbla după legile mele și dacă veți păzi poruncile mele și le veți împlini, zice Domnul, voi trimite pace pe pământul vostru și nimeni nu vă va tulbura, voi goni fiarele rele din pământul vostru și sabia nu va trece prin pământul vostru» (Lev., 26, 3—6). În același sens vorbește și profetul Isaia : «Celui cu inima tare tu îi chezuiești pacea; îi dai pacea celui ce se încrede în tine» (26, 3). Pacea este prezentată, în același timp, ca o binecuvântare ; ea aduce belșug, fericire și lungime de zile. «Așa este binecuvântat omul care se teme de Domnul, cel ce locuiește în Sion : Să vadă fericirea Ierusalimului în toate zilele vieții sale ; să vadă pe copiii copiilor săi; să vadă pacea peste Israil» (Ps., 128, 4—6).

Neascultarea de cuvântul Domnului este prezentată de profetul Isaia ca izvor al tulburărilor și multor nenorociri. «Așa vorbește Domnul, răscumpărătorul tău, Sfântul lui Israil: Eu, Domnul Dumnezeul tău te învâț ce este de folos și te călăuzesc pe calea pe care trebuie să mergi. O, de ai fi luat aminte la poruncile Mele, atunci pacea ta ar fi fost ca un râu și fericirea ta ca valurile mării» (48, 17—18).

a) Vorbind despre pace, înțelepții Vechiului Testament o văd condiționată în primul rând de o stare spirituală adecvată, de împăcarea fiecăruia cu sine însuși. Pentru că niște suflete răvășite și orbite de patimi nu mai pot discerne între bine și rău, nu pot dori pacea, iar dacă pacea există, n-o pot apăra, nici prețui la justa ei valoare. «Cei răi n-au pace», spune profetul Isaia (48, 22). «Omul cel rău își duce în neliniște toate zilele vieții, toți anii de care are parte cel nelegiuit. Țipete de spaimă răsună la urechile lui. El nu trage nădejde să scape de întuneric. Vede sabia care îl amenință, aleargă încoace și încolo. Necazul și neliniștea îl înspăimântă și se aruncă asupra lui ca un împărat gata de luptă» (Iov 15, 20—24). De aceea, pe bună dreptate zice Psalmistul: «Să nu greșiți mâniindu-vă Cugetați în inimile voastre, în așternuturile voastre și vă potoliți. Jertfiți jertfa dreptății, numai așa vă veți culca și vă veți odihni în pace» (Ps., 4, 4). Același

lucru îl exprimă și Solomon atunci când zice : «înșelăciune este în inima celor ce gândesc răul, iar bucuria este peste cei ce dau sfaturi de pace» (Pilde 12, 20).

b) Pacea preconizată în Vechiul Testament este o pace generală. De ea aveau să se bucure atât fiii lui Israil, cât și neamurile. Pacea lui Dumnezeu avea să fie atât «pentru cei de aproape, cât și pentru cei de departe» (Isaia 57, 19).

Într-adevăr, în Vechiul Testament se vorbește și de multe războaie, pe care au fost siliți să le poarte fiii lui Israil. Vorbind despre războaie, nu se face din ele un ideal și singura soluție pentru rezolvarea problemelor litigioase. Și în aceste cazuri idealul urmărit este tot pacea. Răz-boiul este îngăduit doar în cazuri extreme, ca ultimă soluție, după epuizarea tuturor soluțiilor posibile, pentru rezolvarea unor probleme foarte importante, cum erau apărarea independenței și pericolul idolatriei. Aceasta atitudine rezultă cu prisosință din cele ce se spun la Deuteronom (20, 10 și urm.) : «Când te vei apropia de o cetate, ca s-o cuprinzi, fă-i îndemnare la pace. Iar de nu se va învoi cu tine la pace, și va duce războiul cu tine, atunci s-o înconjură».

Că pacea cu toată lumea este idealul biblic, rezultă și din alte texte și din alte împrejurări. Astfel, regele Osia este preamărit că pe vremea sa poporul «a avut pace». Și a zidit cetăți tari în Iuda, pentru că țara a avut pace și n-a avut războaie cu nimeni în acei ani» (II Cron., 14, 6). Propășirea poporului pe vremea lui Solomon este prezentată tot ca o urmare a păcii. «Pacea domnea peste tot pământul și peste toți regii... și era pace cu toate țările învecinate. Astfel au trăit Iuda și Israil în pace, fiecare sub vița sa de vie și sub smochinul său... în toate zilele lui Solomon» (III Regi 4, 24 și urm.). Chiar și zidirea templului din Ierusalim este prezentată ca urmare a spiritului pacifist de care era însuflețit Solomon. Sugestive în acest sens sunt cuvintele lui David către fiul său : Fiul meu, eu am avut la inimă să zidesc casa Domnului Dumnezeului meu, dar a fost către mine cuvântul Domnului și a zis : Tu ai vărsat mult. sânge și ai purtat multe războaie mari ; nu se cade să zidești tu casă numelui Meu, pentru că ai vărsat mult sânge pe pământ înaintea feței mele. Iată, însă, că ți se va naște un fiu; acela va fi pașnic și eu îi voi da li-niște din partea tuturor vrăjmașilor dimprejur; de aceea, numele lui va fi Solomon. Și voi da lui Israil, în zilele lui, pace și liniște. El va zidi casă numelui Meu. Și acum, fiul meu, să fie Domnul cu tine, să ai spor și să zidești casa Domnului» (I Cron., 22, 7 și urm.).

Dar nu numai împărații lui Israil sunt lăudați pentru realizările lor, ci și cei de alt neam. Sub domnia lui Cyrus și a urmașilor săi, poporul Israil s-a bucurat de o epocă de pace, care a durat 200 de ani. Cyrus, ca eliberator al popoarelor și inauguratorul unei

ere de pace, este salutat de profetul Isaia drept «unsul lui Dumnezeu», alesul Lui, prin care Pro-vidența își împlinește planurile sale (Isaia 45, 1 și urm.). Din pricina opoziției sale de pace îndelungată, Cyrus a devenit un simbol al Domnului păcii prin excelență (Isaia 9, 5).

a) Idealul de pace este văzut de aghioграфи împlinindu-se în vremea lui Mesia, «Unsul» lui Dumnezeu, Domnul păcii (Isaia 9, 6). Într-adevăr, Mesia cel promis protopărinților, avea menirea să readucă pe om în starea din care căzuse, să restabilească ordinea din paradis. Însă restabilirea acestei stări echivala cu restabilirea păcii omului cu Dumnezeu, cu semenii săi și cu sine însuși. Pacea cu Dumnezeu avea să fie pecetluită de jertfa lui Mesia, adusă pentru păcatele tuturor oamenilor (Isaia 52, 13—53, 12). O urmare firească a acestei împăcări avea să fie ridicarea blestemului celui de demult, iar între om și celelalte creaturi să se așeze iarăși armonia. Această armonie paradisiacă este profețită cu multă gingășie de profetul Isaia când zice: «Atunci vor sta împreună leul și mielul ; leopardul se va odihni lângă căprioară vițelul și puiul de leu vor mânca împreună și un copil îi va păstori. Juninca se va duce la păscut împreună cu ursoaica și puii lor vor sălășlui la un loc, iar leul și boul vor mânca laolaltă. Copilul se va juca în culcușul viperei și în vizuina șarpelui otrăvitor își va întinde mâna» (11, 6—8).

Profetul Iezechiel vorbește despre «Legământul Păcii», care, în larga lui accepțiune va privi și pe celelalte creaturi. «Voi încheia cu ele un legământ de pace și voi îndepărta din țară toate fiarele sălbatice; ele vor locui în liniște în pustie și vor putea dormi în mijlocul pădurilor. Le voi face pe ele și împrejurimile dealului Meu, o pricină de binecuvântare; le voi trimite ploaie la vreme și va fi o ploaie binecuvântată. Nu vor mai fi de jaf între neamuri, nu le vor mânca fiarele din țară, ci vor locui în liniște și nu le va tulbura nimeni» (Iez., 34, 25—26, 28).

Pacea între oameni va fi, de asemenea, o urmare firească a noilor relații instaurate de Mesia între oameni, a noii optici din care este văzut omul. Și dacă noțiunea de aproapele este lărgită la întreg neamul omenesc, pacea adusă de Mesia nu va avea hotare (Isaia 9, 7), va fi o pace universală. Armele care până atunci au semănat moarte și durere vor fi distruse (Iez., 39, 9—10 ? Zah., 9, 3—10; Osea 1, 7; Miheia 5, 9 ; Ps., 46, 9 ; Agheu 2, 22) sau vor fi transformate în unelte binecuvântate, care slujesc viața și fericirea. Atunci oamenii «vor face din săbiile lor fiare de plug și din lăncile lor seceri. Nici un neam nu se va mai ridica împotriva altui neam și nu vor mai învăța să lupte» (Isaia 2, 4).

b) Pacea mesianică este strâns legată de dreptate, este o urmare firească a împlinirii dreptății. În acei timp, «mila și adevărul se vor întîm-pina, dreptatea și pacea se vor săruta» (Ps., 85, 10). Mesia va face dreptate celor smeriți și va veni în ajutorul celor nevoiași (Ps., 12, 4). El va pune judecător peste lume dreptatea și stăpînitor pacea. Și nu se va mai auzi de silnicie, prăpăd și pustiire (Isaia 60. 17—18).

#### Frecvența cuvîntului pace

a) În Noul Testament cuvîntul pace este unul din cele mai des întrebuițate. El apare de 86 ori, cu o mulțime de sensuri. Despre pace se vorbește uneori fără a se întrebuița cuvîntul respectiv, înlocuit fiind de, alte cuvinte care redau ideea de liniște și mulțumire sufletească.

Ca și în Vechiul Testament, se întrebuițează deseori ca salut, atât la întîlnire, cât și la despărțire. Astfel, evanghelistul Ioan ne încredințează că Mântuitorul, arătându-se Ucenicilor Săi în seara zilei învierii, a stat în mijlocul lor și le-a zis : «Pace vouă» (Ioan 20, 19). După opt zile li s-a arătat din nou, de față fiind și Toma, și din nou le-a adresat salutul păcii : «Pace vouă» (Ioan 20, 26). Trimițându-și Ucenicii la propovăduire, le dă porunca de a ura caselor în care vor intra «pace» (Matei 10, 12—13). Cu cuvintele «mergi în pace» (Marcu 5, 34) s-a despărțit Mântuitorul de cei ce se învredniciseră să-I asculte cuvîntul și să-I vadă lucrările Sale minunate. Pe femeia bolnavă, care se vindecase și-și mărturi-sea greșala Mântuitorul a liberat-o cu cuvintele «mergi în pace» (Marcu 5, 34). După exemplul Său, primii creștini se întîlneau sau se despărteau cu salutul păcii. Sfîntul Iacob ne dă mărturie precisă în acest sens atunci cînd zice: «Dacă un frate sau o soră, goi și lipsiți de hrana de toate zilele vin și vă cer ajutor și unul dintre voi le zice : Mergeți în pace, fără să le dea cele de trebuință, la ce-i folosește aceasta ?» (Iacob 2, 15—16).

b) Termenul pace se întrebuițează ca urare, cu sensul propriu-zis de pace, de liniște și mulțumire sufletească, belșug de har și nu în ultimul rînd de mîntuire. Cu aceste multiple sensuri este întrebuițat de aghiografii Noului Testament la începutul sau la încheierea scrierilor lor (Rom., 7 ; II Cor., 1, 3; II Cor., 1,2; Gal., 1, 3, 4, 16 ; Efes., 1, 2; Filip., 1, 2; Col., 1, 2 ; I Tes., 1, 1 ; II Tes., 1, 2 ; I Tim., 1, 2 ; Tit 1, 4 ; Filimon 3 ; I Petru 5, 14 ; III Ioan 15).

#### Premisele păcii

a) Mântuitorul Hristos, Domnul păcii

Venind în lume, «la plinirea vremii» (Gal., 4, 4) în persoana Mântuitorului Hristos s-au împlinit toate profețiile Vechiului Testament referitoare la Mesia. Prin

înruparea, Moartea și Învierea Sa, el a adus, precum se prezisese, mântuirea neamului omenesc, readucerea lui la sta-re-a din care căzuse și restabilirea ordinii și păcii celei dintru început.

Solia de pacea Mântuitorului (Fapte 10, 36), Domnul păcii, împăra-tul Salemului (Evr., 7, 2) a fost binevestită de îngeri în noaptea Nașterii Sale, atunci când cântau: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire» (Luca 2, 10—14). A fost anunțată și de preotul Zaharia, tatăl Sf. Ioan Botezătorul, atunci când spunea des-pre fiul său că are misiunea de a îndrepta picioarele contemporanilor săi «în calea păcii» pe care o va așeza în suflete Mântuitorul (Luca 1, 79). Împărăția întemeiată de el la porunca Tatălui, «Dumnezeul păcii» (Rom., 15, 33 ; 16, 20 ; II Cor., 13, 11 ; Filip., 4, 9; I Tes., 5, 23 ; Evr., 13, 20—21) este împărăția păcii. «Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutu-ră, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt». (Rom., 14, 17). După împlinirea misiunii sale, Fiul lui Dumnezeu se întoarce la Tatăl, lăsând omenirii în dar, pacea, care covârșește toată mintea (Filip., 4, 7; Col., 3, 15). «Pacea mea las vouă, pacea mea dau vouă» (Ioan 14, 17), zicea Mântuitorul Ucenicilor Săi și prin aceștia tuturor acelor care îi vor îmbră-țișa cuvântul.

b) La menținerea păcii adusă de Mântuitorul Hristos contribuie în primul rând noua optică din care sunt văzuți oamenii. Prin încorporarea lor în Trupul tainic al Domnului, în Biserică, al cărei cap este Hristos (Col., 1, 18; Efes., 1, 22) deosebirile dintre oameni dispar. «Nu mai este rob, nici slobod; nu mai este parte bărbătească sau femeiască ; nu mai este barbar, nici scit, ci toți sunt una în Hristos Iisus, El fiind totul în toți» (Gal., 3, 28; Col., 3, 11 ; Rom., 10, 12). Toți sunt chemați la aceeași nădejde și la moștenirea promisiunilor făcute de Dumnezeu patriarhilor Vechiului Testament (Gal., 4, 4—7).

c) La menținerea păcii adusă de Hristos stă de asemenea porunca cea nouă dată de Mântuitorul, porunca iubirii, care nu va pieri nici-odată» (I Cor., 13, 8).

În ultima seară petrecută de Mântuitorul împreună cu Ucenicii Săi înaintea morții Sale, le dădea ultimele porunci, care aveau să rezume întreaga sa învățătură. «Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unii pe alții, precum v-am iubit Eu» (Ioan 13, 34). Noutatea poruncii Sale consta în faptul că sfera ei avea să cuprindă pe toată lumea fără deose-bire, pe cei apropiați și pe cei depărtați, pe prieteni și pe vrăjmași (Matei 5, 44). Iubirii de aproapele i se dă o importanță deosebită ; ea confirmă iubirea de Dumnezeu și invers. «Cine nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să

iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede? Cel ce iubește pe Dumnezeu, iubește și pe fratele său» (I Ioan 4, 20—21 ; 3, 10).

Iubirea preconizată de Mântuitorul nu se rezumă la o stare sufletească pasivă, de simplă compasiune față de semenii, ci presupune concretizarea acesteia în faptă. «Să nu iubim cu vorba, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul» (I Ioan 3, 8). A iubi înseamnă a nu face rău aproapelui» (Rom., 13, 10), înseamnă a confirma faptul nașterii noastre din Dumnezeu» (I Ioan 4, 7), care este «Dumnezeul iubirii și al păcii» (II Cor., 13, 11).

#### Dimensiunile păcii

##### a) Pacea cu Dumnezeu

Urmările păcatului strămoșesc au fost multiple. Omul a fost izgonit din paradis, a fost obligat să ducă o viață trudnică, a devenit muritor și, ceea ce a fost și mai grav, între om și Dumnezeu s-a instalat o stare de tensiune. Omul s-a arătat vrăjmaș lui Dumnezeu, atât prin gândurile, cât și prin faptele sale (Col., 1, 21). Această vrăjmășie a fost anulată abia de ascultarea până la moarte a Fiului lui Dumnezeu devenit om. Acesta «a șters zapisul cu poruncile lui, care stătea împotriva noastră și ne era potrivnic și l-a răstignit pe Cruce» (Col., 2, 14), «ne-a împăcat cu Dumnezeu» (Rom., 5, 10), «ne-a dat pace cu Dumnezeu» (Rom., 5, 1 ; Col., 1, 20) și ne-a încredințat «slujba împăcării» (II Cor., 5, 18).

##### b) Pacea cu sine

O altă urmare a păcatului strămoșesc a fost întunecarea chipului lui Dumnezeu din om, tulburarea armoniei dintre cele două componente ale naturii umane, dintre trup și suflet, trupul având tendința să subjughe sufletul și să-l aservească păcatului. «Pentru că umblarea după lucrurile firii pământești este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, pentru că ea nu se supune Legii lui Dumnezeu și nici nu poate să se supună» (Rom., 8, 7).

Slăbirea puterilor spirituale, alterarea chipului lui Dumnezeu în om, neputința omului de a săvârși binele pe care destul de greu îl discernă, — o descrie Sf. apostol Pavel atât de sugestiv atunci când zice : «Știm în adevăr că Legea este duhovnicească; dar eu sunt pământesc, Vândut, rob păcatului, căci nu știu ce fac: nu fac ceea ce vreau, ci ceea ce urăsc. Știu, în adevăr, că nimic bun nu locuiește în mine, adică în firea mea pământească, pentru că, ce-i drept, vreau să fac binele, dar n-am puterea să-l fac. Găsesc în mine legea aceasta: când vreau să fac binele, răul este lipit de mine. Pentru că după omul dinlăuntru îmi place legea lui Dumnezeu, dar văd în mădularele mele o

altă lege care se luptă împotriva legii primite de mintea mea și mă țin rob păcatului, care este în măduarele mele» (Rom., 7, 14—23).

Alta este starea omului după eliberarea de sub povara păcatului, prin jertfa Mântuitorului. Firea umană este readusă la starea cea dinții; sufletul își reia rolul de conducător, iar puterile sale, curățite și înviorate de har, văd binele și împing trupul la săvârșirea lui. În numele acestui om reînnoit, spune Sf. apostol Pavel: «Toate le pot în Hristos cel ce mă îmbracă cu putere» (Fil., 4, 13) pentru că «mie a vieții este Hristos» (Fii., 1, 21), «nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine» (Gal., 2, 20). Iar «de este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut; iată, s-au făcut noi» (II Cor., 5, 17).

Un astfel de om care poate totul este un om al virtuții, al smereniei, blândeții, îndelungii-răbdări, care arată îngăduință și dragoste față de semenii săi, care se silește să păstreze «unirea Duhului în legătura păcii» (Rom., 14, 19).

#### c) Pacea cu toți oamenii

O extensiune firească a armoniei care a fost reasezată în natura umană, căreia îi, este proprie săvârșirea binelui și evitarea răului, este pacea cu semenii și mai mult decât atât, mai mult decât o înclinare firească, ea este «pacea noastră, tare a făcut din cei doi (din păgâni și iudei) unul, și a surpat peretele din mijloc al despărțirii, vrăjmășia, zidindu-i pe cei doi într-un om nou, într-un singur «trup» (Efes., 2, 14—18), care zice: «Să aveți pace unii cu alții» (Marcu 9, 50).

Părea, ordinea și armonia sunt caracteristici ale vieții celei noi pentru creștini, pentru cei ce alcătuiesc Trupul tainic al Mântuitorului și-i urmează învățătura. Pacea creștină se extinde la toți oamenii, creștinii văzând în toți aceștia pe semenii lor, care poartă în suflet ca semn de noblete același chip al lui Dumnezeu, sunt chemați la aceeași mântuire și la moștenirea acelorași promisiuni. O chemare directă în acest sens face Sf. Apostol Pavel, atunci când zice: «De este cu putință, cât ține de voi, fiți în pace cu toți oamenii» (Rom., 12, 18).

## BIBLIOGRAFIE

1. Achimescu, Pr. prof. dr. Nicolae, *Universul religios în care trăim*, Editura Trinitas a Patriarhiei Române, București, 2013.
2. Achimescu, Pr. prof. Nicolae, *Religii în Dialog*, Iași: Trinitas, 2005

3. Basarab, Mircea, *Biserica în dialog. Studii biblice*, Editura Limes, Cluj Napoca, 2009
4. Baubérot, J., *Religions et laïcité dans l'Europe des Douze*, ed. Syros, Paris, 1994
5. Beale, G.K., „The Old Testament Background of Reconciliation in 2 Corinthians 5-7 and Its Bearing on the Literary Problem of 2 Corinthians 6:14-7:1”, în Beale (ed.), *The Right Doctrines from the Wrong Text?*, Grand Rapids, Baker, 1994
6. Boldișor, Adrian, *Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții*, Craiova: Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2015
7. Bowker, J., *Problems of Suffering in Religions of the World*, Cambridge, 1970
8. Braun, H., *Qumran und des Neue Testament*, 1966.
9. Breytenbach, Cilliers, *Versöhnung: Eine Studie zur paulinischen Soteriology*, Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn, 1989
10. Bria, Ion, „Sensul activ al iubirii creștine”, în *Ortodoxia*, nr. 1, 1970
11. Bria, Prof. Ion, „Adam” în *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 1994, pp. 19-20.
12. Brie, Ioan, „עֶבֶר יְהוָה în cântecele Robului din Deutero-Isaia (II)”, în *Pleroma*, anul IX, nr. 1, 2007
13. Bucevschi, Diacon prof. Orest, „Pace și prietenie”, în *Studii Teologice*, nr. 7-8, 1953
14. Bucevschi, Prof. Orest, „Sensul vieții în concepția creștină”, în *Glasul Bisericii*, nr. 12, 1965.
15. Buchanan, J., *The Doctrine of Justification: An Outline of its History in The Church and of its Exposition from Scripture*, 1961.
16. Campbell, A. Douglas „The Story of Jesus in Romans and Galatians”, în Bruce W. Longenecker (ed.), *Narrative Dynamics in Paul: A Critical Assessment*, Louisville, Westminster John Knox, 2002
17. Campbell, George Van Pelt, *Everything You Know Seems Wrong: Globalization and the Relativizing of Tradition*, University Press of America, 2004
18. Caspari, W., *Vorstellung und Wort „Friede” im Alten Testament*, 1910.
19. Cazelles, H., „A propos de quelques Textes difficiles relatifs à la Justice de Dieu dans l'Ancien Testament”, *Revue Biblique* 58, 1951, pp. 169-188.
20. Cazelles, Henri, *Les Poèmes du Serviteur. Leur place, leur structure, leur théologie*, în „Recherches de Science Religieuse”, tome XLIII, 1955
21. Cârstoiu, Protos. Lect. Justinian, „Iubirea lui Dumnezeu față de oameni în scrierile Sfântului Ioan Evanghelistul”, în *Studii Teologice*, seria a II-a, anul I, 1998, nr. 1-2
22. Descamps, A., „La Justice de Dieu dans la Bible Grecque”, *Studia Hellenistica* 5, 1948.
23. Donfried, K. P., „Justification and Last Judgment in Paul”, *Interpretation* 30, 1976, pp. 140-52.

24. Donfried, Karl P. (ed.), *The Romans Debate* (ediție revizuită și adăugită), Peabody, MA, Hendrickson, 1991.
25. Donfried, Karl P. (ed.), *The Romans Debate*, Peabody, MA, Hendrickson, 1991
26. Douglas, Pratt, , „Pluralism, Postmodernism and Interreligious Dialogue”, în *Sophia*, Vol. 46, No. 3, 2007
27. Fung, R. Y. K., *Righteousness and Faith in the Thought of Paul*, , 1975.
28. Furnish, V. P., *Theology and Ethics in Paul*, 1968.
29. Hubner, Hans, *Law in Paul's Thought*, Edinburgh, T&T Clark, 1984
30. Hume, R. E., *The Thirteen Principal Upanishads*, Oxford, 1921
31. Hume, R. E., *The World's Living Religions, with Special Reierence to Their Sacred Scriptures*, 2-nd Ed., New York, 1959
32. Knights, Samantha, *Freedom of Religion, Minorities, and Law*, Oxford University Press, 2007.
33. Kolbing, P., „Dikaioyne Theou in Rom. 1. 17”, *Theologische Stlldien und Kritiken* 68, 1895, pp.7-17.
34. Neaga, Nicolae, „Împărăția lui Dumnezeu, Împărăția păcii”, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 7-8, 1983
35. Neaga, Nicolae, „Împărăția păcii (Isaia 2, 4)”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 8-9, 1957, pp. 572.
36. Neaga, Pr. Prof. Nicolae, „Pacea în viziunea profeților”, în *Mitropolia Ardealului*, an XXVII, nr. 1-3, 1984
37. Nicolaescu, Diac. Prof. Dr. Nicolae, Îndatorirea Bisericii de a contribui la instaurarea ideilor creștine de pace, libertate, înfrățire și dragoste între oameni și popoare, în „*Ortodoxia*”, XIII, 1961, nr. 4, p. 564-575.
38. Niebuhr, R. R., „Fulfilment-words in the New Testament”, *New Testament Studies* 14, 1968, pp. 293-320.
39. Nötscher, F. and P. Bläser, „Righteousness Justice”, *Encyclopedia of Biblical Theology*, ed. Johannes B. Bauer, 1970, pp. 780-792.
40. Olsen, V. Norskov, *Christian Faith and Religious Freedom*, Teach Services, Inc., Brushton, 1996
41. Paschia, Pr. Dr. Gheorghe, „Profeții Vechiului Testament propovăduiesc pacea, se roagă și luptă pentru ea”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11-12/1984
42. Paschia, Pr. Gh., „Porunci, indemnuri și povățuiri pentru pace în Sf. Scriptură”, în *Studii Teologice*, nr. 9-10, 1983, pp. 632-644.
43. Pavel, Prof. C., „Aspectul teologic al solidarității umane,” *Ortodoxia* XIX, nr. 2, 1967.
44. *Peace through Religion. A Brief Report of The Asian Conference on Religion and Peace* - Singapore, 1976, Tokyo 1977.
45. Petersen, A., „Shedding New Light on Paul's Understanding of Baptism. A Ritual-Theoretical Approach to Romans 6”, în *Studia Theologica*, 52, 1998, p. 3-28.